

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ב/של"ז של הממשלה
יום ג', י"ב בתשרי תשל"ז - 6.10.76
(בשעה 15.00 בכנסת)

נכחו השרים: י. רבין - יו"ר, א. אוזון, י. בורג, ח. בר-לב, מ. ברעם, י. גלילי, ג. האוזנר, ש. הלל, ז. המר, א. ידלין, ג. יעקבי, א. עופר, ש. פרס, ח.י. צדוק, מ. קול, י. רבינוביץ, ש. רוזן, י. רפאל, ו. שם-טוב

נעדר השר: י. אלון (בחול)

רב-אלוף מ. גור	-	ראש המטה הכללי של צה"ל
ג. אבנר	-	מזכיר הממשלה
פרופ' ש. אבינרי	-	המנהל הכללי, משרד החוץ
אלוף א. אורלי	-	מתאם הפעולה בשטחים
תא"ל א. בראון	-	מזכיר צבאי לשר הבטחון
א. מזרחי	-	לשכת ראש הממשלה
ע. ערן	-	המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
תא"ל א. פורן	-	מזכיר צבאי לראש הממשלה
סא"ל ח. רגב	-	ראש לשכת הרמטכ"ל

סדר היום: 29. האירועים בחברון

29. האירועים בחברוןראש הממשלה י. רבין:

חברי הממשלה, במוצאי יום הכיפורים התקשר יו"ר הכנסת והודיע שהיתה פניה של סיעת "הליכוד", המבקשת זימון מיוחד של הכנסת, על בסיס 30 חתימות. באותו לילה נקבע, שהדיון יהיה היום, יום רביעי. למחרת בבוקר היתה פניה של שר הדתות לכנס את הממשלה.

שר הדתות י. רפאל:

באותו ערב.

ראש הממשלה י. רבין:

אלי היא הגיעה למחרת בבוקר. יתכן שהטעות אצלי

במשרד.

שר הדתות י. רפאל:

אני קיבלתי תשובה באותו ערב.

ראש הממשלה י. רבין:

סליחה - באותו ערב.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

בבוקר הגיעה פניה שלי.

ראש הממשלה י. רבין:

בכל אופן, היתה לי כוונה שלפני שיתקיים הדיון בכנסת, צריך לכנס את הממשלה, ולו גם לפגישה קצרה בנושא זה.

אין ספק, שההתדרדרות בשבועות האחרונים של המצב באזור חרוון-קרית-ארבע, שעליה קיבלה הממשלה דיווחים מדי פעם בישיבותיה, הגיעה לשיא במה שהתרחש ביום ראשון, עם ההתפרצות וקריעתם של כמעט כל ספרי התורה והרס של כל תשמישי הקודש היהודיים במערת המכפלה.

היום נשמע דיווח על האירועים, לפני ועד אותו מועד. היום אינני רואה אפשרות, מבחינת הזמן, לקיים דיון אופרטיבי בהצעות. למעשה, סיכום לא יהיה היום אלא בישיבה הקרובה של הממשלה, או בכל ישיבה אחרת שנראה לנחוץ.

אבקש קודם כל משר הבטחון לדווח על האירועים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

לסדר: אתמול בבוקר ביקשתי ישיבת ממשלה, עם בקשה לקיים דיון ולהגיע לסיכום. אני מבין עכשו שלוח הזמנים לא איפשר אלא קיום ישיבה קצרה לפני ישיבת הכנסת. אני מבקש מאד שנחליט שנקיים דיון בישיבת הממשלה ביום א', ולא "באחת הישיבות", כי הדבר הזה מחייב דיון וסיכום.

ראש הממשלה י. רבין:

מסכים. כעת לדיווח - שר הבטחון.

שר הבטחון ש. פרס:

אנו עומדים בהחמרה רצינית מאד בשטחים, במיוחד בחברון-קרית-ארבע, כפי שאמר ראש הממשלה. לדעתי, זה כתוצאה משני דברים עיקריים: האחד - חל שינוי מדיני בשטחים עצמם, בעיקר לאור הופעת ערפאת באו"ם והסתלקותה או סילוקה של ירדן מועידת רבאט; שנית - גם לאור העובדה שההתקדמות הכלכלית היא היום פחות מרשימה משהיתה קודם. התקדמות זו היום משמעותית מאד ברצועת עזה, ולכן אני מייחס את עיקר השקט ברצועת עזה.

יתר על כן, היות והעולם הערבי כל כך מפולג ומפורד, כל אמצעי התקשורת הערביים, ללא הרף, יום ולילה, מנהלים הסתה פרועה וקוראים לערביי יהודה, שומרון ועזה להתקומם. יש תחנות רדיו, שאפילו מייעצות איך עושים בקבוקי מולוטוב. כל כובד המשקל הערבי מוטל כלפי השטחים.

לא פחות חמורה הקנאות היהודית. אינני רוצה להאשים את הערבים במעשי היהודים ולא את היהודים במעשי הערבים. אבל אם אלה קוראים תגר על מדיניות הממשלה של דו-קיום בשלום - הרי שקבוצה קטנה, במיוחד בקרית-ארבע (שוב, אינני רוצה לדבר כרגע על ציבורים שלמים, זה לא דיון מפלגתי), בראשות הרב לוינגר, אינה פוסקת לפגוע במדיניות הממשלה, בכבוד הצבא ובמדיניות הדרושה לניהול בשטחים.

אני חייב להגיד, שבענין הרב לוינגר היה לנו "סט-בק"; קיבלנו לפחות מכה אחת לא פשוטה כלל מבחינה ציבורית ופסיכולוגית, כשבמאורעות שפקדו את חברון לפני כשלושה חודשים הוצא צו מעצר נגד הרב לוינגר - הוא הובא למשפט, אחרי שהופיע קבל עם ועדה ואמר בטלויזיה, שהוא נתן הוראה

לירות, ובית המשפט החליט לזכות אותו, ובעצם להטיל את האשמה על הקצין. אינני יכול להכחיש שמבחינת הממשלה אין זה מחובתי לבקר את מסקנות גזר הדין, אנחנו מדינת חוק.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

צריך לבקר את מי שהכין את התיק.

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להזכיר: זה היה בית משפט צבאי.

שר הבטחון ש. פרס:

נכון. אבל דיוני בית המשפט וגזר הדין הזה, לדעתי, נתנו לרב לוינגר כנפיים ותנופה נוספים למה שקרה.

לפי דעתי, הרב לוינגר מנהל שני קרבות: האחד כלפי קרית-ארבע והשני, כלפי חברון. כלפי קרית-ארבע - הוא מסביר לתושבים, שבלעדי הקיצוניות שלו, בלי הלחצים שלו, הממשלה לא תעשה שום דבר בקרית-ארבע. וכתוצאה מכך הוא מצליח לגייס חלק (אינני יכול לומר איזה) מן התושבים של קרית ארבע מאחוריו. ומצד שני, באמצעות "גוש אמונים" הוא מנהל קרב השתלטות על חברון. נסיון זה מתבטא בנסיון לקבוע עובדות של תפילה בשניים-שלושה אתרים, שהם אמנם קדושים לעם היהודי ושעליהם נמסר לממשלה בשעתו: בית מדרש גדול ברחוב המרכזי של חברון, בנין "הדסה" שניבנה ב-1909 ושבאחד מחדריו היה פעם בית תפילה וב-1967, כשקיבלנו את השלטון על חברון, מצאנו הסכם בין סס"ת וירדן, ונציג משרד החוץ על דעת הממשלה הודיע, שיכבד את ההסכם הזה. פורמלית מושכר הבית לסס"ת ואנחנו חייבים לכבד זאת. המקום השני הוא בנין "אברהם אבינו", בית כנסת ספרדי שניבנה ע"י מלכיאל אשכנזי ב-1546 ושהפך לעיי חרבות. על דעת עיריית חברון ובסיועה

הוסכם לגאול את בית הכנסת מחרפתו, לשקם אותו והודענו גם בישיבת הממשלה, שאחרי ששיקומו יסתיים, הממשלה תחליט מה יהיה בו, אם לפתוח אותו או לא.

במשך כל הימים שקדמו לחג, גם ערב החג, הרב לוינגר ברוב פומבי, עם טלויזיה ואמצעי תקשורת, שלנו אין כל שליטה עליהם, ניסה כמה פעמים לבוא להתפלל, בניגוד להוראות הממשל, ליד בנין "הדסה" ובבית הכנסת "אברהם אבינו". עד שהוחלט - ואגב, זה מומלץ בפסק הדין של בית המשפט הצבאי, שבמקרים כאלה ראוי להוציא צו מניעה. ואכן, הוצאו צווי מניעה על הרב לוינגר, שאיננו יכול להכנס לחברון אלא למערת המכפלה ולא יותר. הרב לוינגר קרע את הצו הזה ערב ראש השנה. והיות וזה היה ערב ראש השנה, הוחלט לעצור אותו ולהביאו בפני שופט-חוקר למחרת החג. ואכן, למחרת החג באו שוטרים צבאיים ואזרחיים לביתו של הרב, בהחלטה לעצור אותו. ליד הבית היתה התקהלות של מאות אנשים, נשים וילדים, ובלי לפגוע בציבור קשה היה לחדור לחדר. אפשר היה לזרוק רימונים - רימוני גז, רימוני עשן - דברים שאנו נמנעים מאד לעשותם גם במיגזר הערבי.

היות וכאן ישיבת ממשלה, ואני מקוה שלא ידלפו מפה דברים - בין היתר, לא רק שאיננו רוצים להיות, להיראות ולהדמות לדרום אפריקה, אלא אנחנו בעצמנו עברנו תקופה קשה מאד, כשהרשינו יריות באויר לצורך פיזור הפגנות וכתוצאה מכך נהרגו אנשים. הריגת הילדה בשכם הביאה למדינת ישראל נזק כל כך כבד שניתנו הוראות חמורות מאד להתאפק מפתיחה באש. יש הבדל בין הוראות פתיחה באש של המשטרה לבין אלו של הצבא. כשהצבא צריך לפתוח באש שלא לצורך הגנתו המיידית, אלא לצורך פיזור הפגנות - הדבר טעון אישור הרמטכ"ל, הדרג הבכיר ביותר. הוראות אלה ניתנו על דעת ראש הממשלה ועל דעתי, מפני שבדרך הטבע צריך להבין, שחיילים אינם שוטרים. הם לא עברו אימונים ואינם יודעים איך לטפל בנושא זה. ולהיות "טריגר-הפי" - אפשר אחת שתיים להביא להתדרדרות שאחר כך אין מנוס ממנה.

כעבור יומיים-שלושה, כשהרב לוינגר לא התמסר, הוחלט לפרוץ לדירתו בכוח. לפני כן נכנס לבית מושל יו"ש ואמר לו: יש לי הוראה לפרוץ בכוח; אני מבקש ממך שתתמסר. הרב לוינגר אמר שהוא מוכן להתמסר בתנאי שישוחרר בערבות. המפקד הצבאי אמר לו: אין לי שום סמכות לקבל ממך תנאים; מה שהשופט יחליט - כך אעשה. הוא ירד, והתחילה קטטה בין התושבים והחיילים, שבה נפצעו חייל אחד ותושב אחד. אז בא אחד מתושבי הקריה ואמר שהוא מבקש שוב שיתנו לו לעלות ולבקש מהרב לוינגר שיתמסר. הוא עלה, הרב לוינגר העמיד אותו תנאי והמפקד נתן אותו סירוב. ואז הרב לוינגר התמסר, והובא לפני שופט-חוקר, ובהוראה שהשופט נתן הוא אמר, שלרגל "הימים הנוראים", הוא משחרר אותו בערבות של צד שלישי, והרב לוינגר הודיע שהוא יכבד את הצו.

בינתיים אירעו דברים שהם בושה וחרפה, כגון זה שאשה אחת שפכה מים על ראשי החיילים. היה שם גם אלוף הפיקוד, והמים פגעו גם בו.

אני רוצה להגיד, שאף אחד מתושבי קרית ארבע לא התנצל, אעפ"י שבאופן פרטי באו והתנצלו, אבל לא פירסמו שום התנצלות פומבית. אמרו לנו שהרב לוינגר והאשה שלחו מכתב התנצלות. שלחו. הרב גורן גם קרא לי אותם. אל אלוף הפיקוד ואלינו הם לא הגיעו. כאן נעשה נסיון לפגוע בכבוד הצבא, ע"י קבוצת אנשים קנאים, לדעתי על סף... (למה לי להגיד את הביטוי הזה?).

בעקבות המאורעות האלה ואחריהם, בליל שבת, ערב שבת "שובה", כלומר יומיים לפני יום הכיפורים, כשבאו המתפללים לבית הכנסת, הם מצאו מפה, שכיסתה עמוד תפילה, כשהיא קרועה. ומפה שניה נעלמה. הדבר נעשה כנראה ע"י צעיר ערבי או שניים. גובים את העדות ובודקים אותה. למחרת בבוקר, כשבאו המתפללים המוסלמים, הם מצאו כוננית של ספרי קוראן הפוכה, כשהספרים מתגוללים על הרצפה, וכנראה שני כדי נחושת, המשגשים לאחסון גווילים קדושים, כשהם הפוכים. מובן שהשמועה עשתה לה כנפיים. אנחנו חיים במזרח. ומיד התחילו להתפרסם שמועות בגדה, שחוללו ספרי הקודש והמקומות הקדושים במערת המכפלה,

והתחילה מהומה רבתי. בא ראש בית הדין לערעורים של ירושלים, יחד עם אנשי עיריות חברון, חלחול, דורה וחברי המועצה, אל מערת המכפלה, ועשו שם שביתת שבת. הם ביקשו לראות אותי. הודעתי שלרגל השבת אינני יכול לקבלם, אבל המפקד שהיה במקום קיבל אותם והבטיח שתיערך חקירה ואנחנו נכבד את כל ספרי הקודש, של כל הדתות. הוא ביקש מהם להתפזר ולפעול להרגעת הרוחות, והם נענו לבקשה.

ראש הממשלה י. רבין:

בטלויזיה אתמול אמר קווסאמה, שהוא ראה שני

קוראנים קרועים.

שר הבטחון ש. פרס:

מיד אגיע גם לקוראנים הקרועים, כי הרי לא תמיד

יודעים בדיוק מה קרה מתי.

ביום ראשון בבוקר פנינו לראשי הדתות, היהודיים והמוסלמיים, וביקשנו מהם לפעול להרגעת הרוחות. זה היה יום קצר, אמצעי התקשורת עמדו להסגר בשעה 2.00, יום הכיפורים עמד להתחיל בשעה 5.00. ואכן, גם הרב גורן וגם הרב עובדיה יוסף פירסמו קריאה די נרגשת לציבור להתאפק ולכבד את הדברים הקדושים לשתי הדתות, וכו'. פנינו גם לקאדי. הוא אמר לי: "הם לא רוצים לנהל משא ומתן. לדעתם, מערת המכפלה היא מסגד מוסלמי; אנחנו נכנסנו שם לא כחוק, וכל זמן שזה יהיה מקום משותף - יהיה אי-סדר". יחד עם זה, הוא אמר לי שהוא יפעל להרגעת הרוחות. הוא לא היה מאושר מכך, אבל הודענו לו שבדעתנו להציב שם משמר צה"ל 24 שעות ביממה. עד עכשו, הסידורים הם שהמתפללים היהודים נכנסים בכניסה המערבית, המוסלמים נכנסים בכניסה הדרומית; בשעת תפילה יהודית שומרים אנשי הרבנות הצבאית; בשעת התפילה המוסלמית שומרים 3-4 פקידים של הווקף.

בשעה 10.00 או 9.45, שעה המיועדת לתפילת מוסלמים, ודרך הכניסה המותרת למוסלמים, פרץ המון של נערים ונערות, רובם המכריע כנראה תלמידי בתי ספר תיכוניים (המספר נאמד בין 200 ל-400) דרך הכניסה הדרומית למערת המכפלה, ותוך רגעים ספורים עשו שמות בספרי הקודש, ספרי תורה, ספרי התפילה, עקרו את המסגרות מארונות הקודש, ושברו את הרהיטים. לצבא אסור להיות במערת המכפלה, לפי הסטטוס-קוו. הוא הגיע למקום תוך רגעים ספורים, ותוך 10 דקות השתלט על ההפגנה, כשהוא מרביץ מכות נאמנות למתפרצים. 40 מהם נלקחו לטיפול, מהם 20 נערים ונערות נלקחו לבתי חולים, אחדים מהם פצועים די רציני. 10 נלקחו לבתי חולים בישראל, 4 - לבית חולים בחברון. 61 מבין המתפרעים נעצרו, מהם שוחררו 9, שהם למטה מגיל 14 (מכאן אני אומר, שהם היו בעיקר תלמידי בתי ספר תיכוניים), ולמחרת נעצרו עוד 7, שלפי ידיעות ראשונות שיש לנו הם המסיתים להתפרעות הזאת.

השר ג. האוזנר:

מי הם? מאיזה סוג?

שר הבטחון ש. פרס:

אינני יכול להגיד שמות. אינני יודע. אנשים מבוגרים שהיום אנחנו יודעים את שמותיהם, והם נעצרו, לא תלמידים. השבעה הללו הם אנשים מבוגרים. ה-61 הם נערות ונערים.

הייתי במערת המכפלה שעות אחדות אחרי כן. המראה היה מזווע. חוץ מגווילי הקודש שהתגוללו על הרצפה - המערה היתה מלאה נעליים של בנים ובנות, תיקי תלמידים ומחברות לימודים שהשאירו במקום. כלומר, היה ברור שאלה הם תלמידי בי"ס, שהוסתו לדבר הזה.

על העיר חברון הוטל מיד עוצר. וכאן אני בא ומבקש מחברי הממשלה באמת לשמור זאת - מצאנו לצערי הרב גם קוראנים שרופים. היום לפרסם את זה, זה פשוט לשפוך שמן על המדורה בכל העולם. אינני יודע מתי הם נשרפו וע"י מי הם נשרפו. אני נוטה לשער שהם לא נשרפו בשבת בבוקר, מפני שהאברכים שבאו להתפלל לא היו מדליקים את הקוראנים. משום כך אני מדבר בזהירות על העניין הזה. אני יודע שעשו פרעות במשרד של נציג הווקף במקום, והקוראנים השרופים מצויים במשרד הזה.

השר י. גלילי:

זה באותו בניין?

שר הבטחון ש. פרס:

המשרד הוא במערת המכפלה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מה זה "עשו פרעות"?

שר הבטחון ש. פרס:

שרפו כמה ניירות, וביניהם גם ספרי קוראן שמצאנו את שרידיהם (לא שרפו את המשרד, אלא ניירות).

שר המשטרה ש. הלל:

היתה שריפה בתוך המשרד.

שר הבטחון ש. פרס:

היתה שריפה בתוך המשרד, אבל לא שרפו את המשרד. אלה הם שני דברים שונים. אני מדייק בתיאור.

עוד דבר אחד בענין זה: ביום ראשון היו גם כמה התנגשויות. ביום ראשון, ערב יום הכיפורים, היו התנגשויות אלימות. זה נודע לנו יותר מאוחר. לפי מיטב ידיעותי, היו שלשה אירועים כאלה. והיות וראיתי ויכוח בין העתון "על המשמר" לבין עתון אחר, אני רוצה להעמיד ענין על דיוקן. ראשית, מספר אנשים, כנראה תושבי קרית ארבע, בדרכם בחזרה מהמערה לקריה, אחד מהם ירה צרור יריות באויר מ"עוזי" ליד בית משפחת ג'עברי. האיש נעצר ונתון עכשו בחקירה.

מקרה שני היה כשנהג מונית עבר את חברון. ליד בנק "רויאל" הוא הותקף באבנים. המונית עברה ליד הבנק עם שבעה אברכים. הנהג היה ערבי, האברכים היו יהודים. הם ירדו, הכביש כנראה היה סגור ע"י אנשים, ואז שבעת היהודים הוכו ואחד מהם - מכות קשות מאד.

המקרה השלישי באותו יום: טקסי יהודי נסע בין חלחול לבין חברון ונעצר ליד מחסום אבנים. ירו עליו אבנים, ואז הוא הוציא אקדח, ירה ופצע ארבעה ילדים. כל המקרים האלימים הללו לא נעשו ע"י צה"ל ולא ע"י אנשי צבא. אחד הלך אם אקדח, שני הלך עם "עוזי" ואלה הלכו לא חמושים, וגם המכות שקיבלו היו ממכשירים קהים, לא מנשק. אלה המקרים שקרו.

בינתיים יש בעיר עוצר. גם אנשי הדת המוסלמיים די זועזעו, וגם הקאדי וגם ראש עיריית חברון פירסמו הודעת התנצלות. הקאדי כתב שלו התורה יקרה כמו הקוראן, וראש עיריית חברון אמר שהוא נרגש היום כפי שהיה נרגש אתמול; אין הבדל כשפוגעים בכלי קודש יהודיים או מוסלמיים.

במוצאי שבת, ערב יום הכיפורים, אסף צה"ל את כל הגווילים והשרידים, ואיחסן אותם במבנה שנמצא ליד מערת המכפלה, על מנת שישמש חציצה בין מערת המכפלה לבין מקומות אחרים. על המבנים האלה, העוברים ליד הכניסה המערבית, הופקד משמר צבאי. בא טנדר מקרית ארבע ואמר, שבא לאסוף את האנשים העייפים במוצאי יום הכיפורים אחרי הצום, את הזקנים שאין בכוחם ללכת ברגל בחזרה לקרית ארבע. נתנו לטנדר להכנס, החייל פתח להם את השער, והם סחבו שני ארגזים עם גווילים. אחד משני החיילים שראה שסוחבים את הארגזים, קפץ על מכסה הטנדר, על מנת למנוע את הנסיעה. הטנדר הגיע בינתיים למחסום (כמה מטרים משם) והנהג צעק לשומרי המחסום: "פצוע, פתח מהר". היתה כאן פשוט מרמה, רמאות וגניבה, והתנהגות שאין חמורה ממנה, לדעתי.

על העיר קיים כל הזמן עוצר. הבעיה היתה כיצד לארגן את ההלוויה. אני חייב להגיד שערב יום הכיפורים ישבנו, ראש הממשלה, שר המשפטים ואנכי, וקיימנו מגע טלפוני גם עם שר המשטרה, והוחלט על הקמת צוות מיוחד, וגם להודיע על כך לציבור, על מנת להרגיע את הרוחות, כדי שהחקירה תתנהל בכל האמצעים, חקירה קודם כל עובדתית, כדי לגלות את האשמים.

אתמול היה בירור. הבעיה עם קבורת גווילי הקודש היא, שמוכרחים לקבור אותם בצורה מסוימת, כשהאותיות מונחות לפי הסדר, ויתר על כן, אין לקבור גווילים שלא נשרפו וגווילים שניתנים לתיקון. היה צריך למיין את כולם, גם אלה שבקרית ארבע וגם את אלה שבידינו. הרב גורן, כרב ראשי, ביחד עם הרבנות הצבאית, נכנסו לארגון ההלוויה. אנחנו העמדנו תנאי: שההלוויה תקויים רק אם הארגזים יוחזרו למערת המכפלה - והם הוחזרו למערת המכפלה. ההלוויה נערכה היום.

לגבי ההלוויה סוכם סדר כזה: מעל המרפסת של מערת המכפלה ינאמו הרב הראשי והראשון-לציון, וכן גם מייבסקי, שהוא ראש המינהל מטעם משרד הפנים ומשרד הבטחון בקרית-ארבע. אני חייב להגיד כאן, שראש הממשלה טילפן

לי שלא היה כל כך בטוח מה יגיד מייבסקי, ועל כן התקשרנו אתו להבטיח שלא יסית.

ראש הממשלה י. רבין:

כי בשעתו דיברנו על כך, ששני הרבנים הראשיים ידברו, והרב הראשי של צה"ל.

שר הבטחון ש. פרס:

אתמול לא ראיתי טלויזיה. אמרת לי שהוא אמר דברים חריפים, וחשבתי: היום הזה לא. מייבסקי הוא אדם אחראי, והוא הודיע שהוא מוותר על הנאום. אז נקבע הסדר לפיו ינאמו הרבנים גורן ועובדיה יוסף, ופרקי תהלים יגיד רב צבאי. אחר כך בבית הקברות ינאם הרב הצבאי הראשי, הרב פירון, אבל בהיעדרו ינאם סגנו, גד נבון (הרב פירון משתתף היום באזכרות יום הכיפורים). סוכם שגם אני אשתתף בהלוויה. היו שם גם השרים רפאל והמר, הרמטכ"ל והרבנים הראשיים. הרב גורן הודיע לי במפורש, שיש התחייבות שהרב לוינגר לא נואם ולא עושה שום דבר וכו'. סידרנו גם שאם מישהו יקפוץ על המרפסת וינסה לנאום, אפשר יהיה לנתק את הרמקולים. מפני שאי אפשר לדעת במקרים כאלה איך דברים מתפתחים.

לדעתי, הכל התנהל כסדרו. הרב גורן גם פנה לבני שתי הדתות וביקש התאפקות. והרב עובדיה יוסף דיבר לא בקצב הכתבה, אלא מהר מאד. קשה היה לעקוב אחריו. ואז אמרו פרקי תהלים ואמרו "קדיש". בעת אמירת ה"קדיש" עלה הרב לוינגר, יחד עם הרב יהודה קוק למרפסת, כשכולם עומדים ב"קדיש". לאחר תום הטקס ירדנו ואז, כשכל חברי הממשלה שהיו שם ירדו, וגם הרבנים הראשיים וההלוויה התחילה לזוז, התחיל הרב לוינגר כנראה לנאום. מיד נסגר הרמקול, ואין יודעים מה היה שם הלאה. כשאנחנו עוזבנו, הוא עוד לא התחיל לנאום. רק בדרך אמרו לנו שהוא מתחיל לנאום.

אגב, אחד הדברים שהפתיעו אותי היה הקהל הקטן. להערכתנו, לא היו שם יותר מ-2,000 איש. אני רוצה להגיד שגייסנו ששה גדודים.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אני לא בטוח שהיו גם 2,000.

שר הבטחון ש. פרס:

פחות? אני אומר: עד 2,000 איש. קהל קטן מאד. חשבנו שיבואו עשרות אלפים וגייסנו כוח צבאי גדול.

ראש הממשלה י. רבין:

שליש מה-2,000 היו בודאי אנשי צבא.

שר הבטחון ש. פרס:

לא, הצבא היה מפוזר בתוך ההמון.

שר המשפטים ח. צדוק:

איך פעל הרמקול?

שר הבטחון ש. פרס:

בסדר. הרב לוינגר נאם בלי רמקול, מהמרפסת.

ראש הממשלה י. רבין:

ברדיו הודיעו שהוא דיבר עם רמקול והקהל נשאר

להקשיב.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מבקש לבדוק את זה. כי לי נאמר - יש לי כאן דו"ח לשעה 3.00: "כל הטקס התנהל כמתוכנן. בזמן הטקס במערת המכפלה, לקראת הסוף, דיבר סגן הרב הראשי, גד נבון. הרב לוינגר התפרץ למיקרופון, חטף אותו והתחיל לדבר לקהל. כיוון שזה היה צפוי - הוכן מבעוד מועד מפסק למיקרופון, והמיקרופון הופסק. (זה מה שאמרתי). ניתן אות, ומסע ההלוויה התחיל לנוע כמתוכנן לעבר בית הקברות. הרב לוינגר המשיך לנאום ללא מיקרופון, אבל הקהל החל לנוע לעבר בית הקברות, ונסיונו של הרב לוינגר לא זכה לאוזן קשבת. ליד הכפר עין-ערוב היו נסיונות של יידי אבנים ומיד הוטל עוצר". ברגע זה ההלוויה נסתיימה.

חברי הממשלה, גם אני עצמי חכם לאחר מעשה. כולנו

חכמים לאחר מעשה. אבל אני מוכרח להצביע על 2-3 דברים, שמוכרחים לתת עליהם את הדעת.

יש לנו שתי מגבלות יסודיות: האחת, יריות על

קהל. גם הצבא פנה. יש מפקדים בצבא שאומרים שצריך לשנות את הוראות הירי. מפני שכאשר עומדים 60 חיילים מול 500 אנשים ואסור להם לירות, הצבא נגד אזרחים חלש יותר מן המשטרה. הוא לא יודע את החוק, הוא לא לאומן. וכשם שצבא נגד אויב חיצוני חזק יותר, כך נגד אזרחים לא חמושים, ערבים או יהודים, הוא חלש יותר. לא יעזור שום דבר.

אבל לא זו בלבד. אינני יודע מה זה "יד חזקה".
 אם נרשה לירות באויר - האויר מלא באנשים; אין אויר נקי לגמרי. יש ערים משופעות, כמו למשל שכס, ויש ערים עם מדרונות, ויש ילדים מתפרעים. אני מזהיר את עצמנו שתוך זמן קצר ניראה רע מאד. אנחנו נראים היום רע מאד, אבל אני משוכנע שאפשר היה להיראות עוד יותר גרוע.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבקש עכשו מאד - עכשו רק דיווח, כי אחרת ניכנס לדיון ולא הייתי רוצה היום להכנס למסקנות אופרטיביות.

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה לסיים את דברי אולי בכל זאת במלה אחת:
 אני יודע שנמתחה בקורת על הצבא. חברים יקרים, התאפקות כזאת מול פרובוקציה בלתי פוסקת, כפי שגילו מפקדים וחייילים - לדעתי, אתם יכולים לבקר אותי, אבל את המפקדים והחייילים צריך להלל ולשבח מול עמידה כזאת במצבים בלתי צפויים מראש.

לגופו של ענין, מה שסיכמנו - מערת המכפלה תיסגר לצרכי שיפוץ. אינני מסתיר - גם לצורך צינון. לא הייתי רוצה שבאוויר של היום נדון איך לפתוח אותה ומה נעשה בה.

שנית, הודענו למוסלמים שאם המערה תיפתח, יהיה משמר של 24 שעות, כדי למנוע קטטות.

שלישית, תיערך חקירה נמרצת, ללא משוא פנים, נגד האשמים בצד היהודי ובצד הערבי.

רביעית, הרב לוינגר יועמד למשפט, מיד אחרי החגים, בימים הקרובים ביותר. נעשה כל מה שיכולה התביעה לעשות - לא השיפוט - כדי שהאשמה תהיה הרצינית ביותר והמחמירה ביותר שאנחנו יכולים לעשות כתביעה (אינני יכול לדבר בשם המשפט).

יחד עם זה, ברגע זה קל מאוד להטיל דברים זה על זה. אני מוכן להיות מטרה, אבל לא זאת הבעיה. ברגע זה, לדעתי, צריכים כולנו לפעול קודם כל להרגעת הרוחות ולהורדת הקנאות. דיברתי עם מי שרק יכולתי. פניתי היום גם למתווכחים בכנסת והצעתי להם שידברו לעם. לי אין טעם להסתיר שכל צד ניזון מתמיכה גלויה, ישירה או עקיפה, גם בכנסת. ורק זה חסר לנו, שהיום ייערך מילולית מה שאתמול נערך פיזית.

כל ממשלה אחראית וכנסת אחראית צריכות בימים אלה לעשות הכל קודם כל להוריד את המתח. כי לא קשה לגרום למלחמת דת ולהתפרצות של קנאות.

ראש הממשלה י. רבין:

בכוונה אינני מעוניין היום בדיון, בויכוח, מאותן הסיבות שצריכות לדעתי להיות מטרתה של הממשלה: הצורך להביא להרגעה, להשלטת החוק והסדר, למניעת כל אפשרות של הפיכת הנושא הדתי למוקד של עימות והסתה.

החקירה תיערך, יתמנה צוות של המשטרה - והם יודעים לחקור, את זה אנחנו יודעים.

עכשו רק שאלות אינפורמטיביות.

שר הדתות י. רפאל:

קשה להגיד שיש לי שאלות. לי אין גם תשובות. אני רוצה להעיר כמה הערות. אני מבטיח שלא אכנס לויכוח.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבקש מאד - היום הייתי מבקש שהממשלה תנהג בהתאפקות מלאה.

שר התחבורה ג. יעקבי:

אולי אפשר לשאול ולקבל אינפורמציה, כיצד תנהג הממשלה היום בכנסת?

ראש הממשלה י. רבין:

מעבירים את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון. אי אפשר להוריד אותו. אין הגיון בקיום דיון. לכן סיכמנו בינינו - אני מבין שעל דעת "הליכוד" - שמעבירים לוועדה. יופיע בדיון איש "המערך", איש "הליכוד", ואיש מפד"ל.

שר התיירות מ. קול:

לפי איזו פרוצדורה?

ראש הממשלה י. רבין:

לפי מי שהביא חתימות של 30 חברים. על הפרוצדורה לא אני החלטתי, אלא הכנסת. יו"ר הכנסת מחליט, על סמך מי שיש לו 30 חתימות.

שר התיירות מ. קול:

לפי מה ששמעתי, היתה פניה של "הליכוד".

ראש הממשלה י. רבין:

למחרת היתה פניה של "המערך". והיום נודע לי גם על המפד"ל. צריך לזכור שיש הפרדת רשויות. לא אני בדקתי את החתימות ולא אני מוסמך לקבוע.

שר התיירות מ. קול:

מי ישיב בשם הממשלה?

ראש הממשלה י. רבין:

שר הבטחון.

שר הדתות י. רפאל:

אני מקבל את ההנחייה של היו"ר לא להכנס היום לשום פרוצדורה והצעות, ויכוח והבעת דעה, ואפילו לא הצגת שאלות. אם כי יש לי הרבה מאד שאלות. יש לי שאלות על הממשל, על ההתנהגות. יש לי כמה וכמה שאלות.

אבל שאלה ראשונה יש לי כרגע לשר הבטחון: הישיבה התכנסה, נדמה לי, בצל אירוע כבד מאד. אני הייתי בטוח, שיהיה בנו הכוח להפריד היום בין הדבקים, בין מה שהיה, בין הרב לוינגר שהקדשת לו את מרבית דבריך - ואיש לא יחשוד בי שאני מזדהה אתו...

שר הבריאות ו. שם-טוב:

זה לא ויכוח? בענין זה יש לי דעה הפוכה לגמרי, וגם אני אבקש את רשות הדיון בין מה להפריד ולא להפריד, וגם אני אבקש את רשות הדיבור.

ראש הממשלה י. רבין:

השר רפאל, אם אתה רוצה דיון - אז דיון, ולא אתה

בלבד תדבר.

שר הדתות י. רפאל:

קודם כל, אני רוצה להעיר הערה...

ראש הממשלה י. רבין:

לא, סליחה.

שר הדתות י. רפאל:

יש לי שאלה לשר הבטחון. אני חושב, שקרה במערת המכפלה אירוע כבד ביותר, שאין כלל אפשרות להפריז בחומרתו. אני חושב, שהענין הזה מחייב התייחסות נפרדת, כשלעצמו. נפריד את הנושא הזה לכמה דקות. האמנם

תתפזר הממשלה מבלי שתגיד משהו לעצם הדבר, בלי קשר עם תוצאות, גורמים וכו', אלא לעצם הדבר הזה שהיה חילול קודש מחפיר ביותר, מבזה ומשפיל? כך תתכנס ממשלה ותתפזר - ללא כל תגובה לענין הזה, ללא אמירה כלשהי על עצם הנושא הזה?

לכן אני מציע שנפריד היום. הייתי רוצה קודם כל

שישמע איזה גינוי....

ראש הממשלה י. רבין:

זאת לא שאלה לשר הבטחון. זאת לכל היותר שאלה

ליו"ר.

שר הדתות י. רפאל:

מותר לי להפנות שאלה גם ליו"ר.

שר השיכון א. עופר:

זאת הצעה לסדר.

שר הדתות י. רפאל:

אני גם הצעתי הצעה לסדר. זה היה המניע לכינוס הממשלה. על הרב לוינגר אפשר היה לדון לפני שבוע.

ראש הממשלה י. רבין:

מה היה המניע לכינוס הממשלה - אני קובע.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אוזן:

זאת התוצאה של מעשי הרב לוינגר.

שר הדתות י. רפאל:

על הרב לוינגר אפשר היה לדון לפני שבוע ובעוד שבוע.

שר האוצר י. רבינוביץ:

בכל פעם תמצא אפשרות להגיד את זה. בכל פעם

שיעלה ענין - תגיד אותו דבר.

שר התיירות מ. קול:

שתי שאלות, אחת לראש הממשלה ואחת לשר הבטחון. לראש הממשלה - אתמול באה אלי פניה ממזכיר הממשלה שלא אתראיין לטלויזיה ולרדיו. נתבקשתי אתמול להתראיין - וסירבתי. האם פניה כזאת היתה גם לשר הדתות, או ששר הדתות היה יוצא מן הכלל בענין זה?

ראש הממשלה י. רבין:

לשני שרים ראיתי שיש מקום לתת אפשרות להתבטא: שר הבטחון - כמופקד על הנושא, ושר הדתות. אני מקבל עלי את האחריות. כל היתר אינם פונקציונלים לנושא.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

שר הבריאות - כן. כי זה שייך לבריאות.

ראש הממשלה י. רבין:

בריאות - לא. כשיש שכיתת אחיות, אני נותן לשר

הבריאות להתבטא.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אתה יודע כמה אנשים יעברו שם בדיקות רפואיות?

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לשאול את שר הבטחון - מה היתה התגובה של מפקדי צה"ל במקום, כשפכו עליהם מים, כשגינו אותם, ירקו עליהם והתנהגו כלפיהם כפי שהתנהגו?

ראש הממשלה י. רבין:

הם פשוט נרטבו. לא ראית?

שר התיירות מ. קול:

לא, כי הייתי בחו"ל. מה היתה התגובה - אם היתה? ואם לא היתה - מדוע לא היתה, כשזה נעשה לעיני כל חברון ולעיני כל העם?

שר הפנים י. בורג:

שתי שאלות. יתכן שבידי שר הבטחון עדיין אין אפשרות היום לענות: האם יש בידי סימוכין למה שאמרו הבוקר, כשהייתי שם, שבנוגע לתיאור המצב - מה שקרה לספרי הקוראן, היתה רבע שעה או חצי שעה, שאפשר היה לביים משהו? (אני מוכן לקבל את התשובה ביום ראשון).

שאלה שניה: אחרי שהייתי וראיתי במקום (במקרה היום יש לי "יארצייט" בחברון לחותני), אני שואל: איך זה קרה, שבכל זאת עברו 10-15 דקות עד שמרובע מסוים או מבית ספר מסוים הגיעו לשם? האם היו כלי תקשורת בידם, "ווקי-טוקי" וכו'? (אני שואל בניחותא, למרות שהעניין איננו קל). מה קרה כאן? לדעתי, יש כאן הפסקה בין ההתארגנות ובין הזמן של 15 דקות עד שהגיעו.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יש לי שתי שאלות והצעה:

(1) האם ראש הממשלה יכול להבטיח, שעד שנקיים את הדיון ונקבל סיכומים, לא יחול שום שינוי בסטטוס-קוו הקיים, הן במערה והן בחברון, מבחינת מקומות תפילה?

(2) היות וקרו התפרעויות, שבהן השתתפו ערבים שעשו את הפוגרום שכולנו הזדעזענו ממנו, והיו פרובוקציות מצד אנשי קרית-ארבע - האם החקירה תהיה נמרצת, מעמיקה, בשני הכיוונים, ללא משוא פנים ובאופן אחראי ביותר?

אני מציע הצעה לממשלה: להסיר את הצעת "הליכוד" מסדר היום הערב, ולהעביר לוועדה את הצעת "המערך" בלבד, בגלל הניסוח החד-צדדי של הצעת "הליכוד". מה שאיננו צריכים לעשות זה להפגין חד-צדדיות בנושא זה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מצטער. אני ראיתי את נוסח הצעת "הליכוד",

אינני רואה מה פגום בה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

לא הנוסח, אלא מה שמתלווה לנוסח.

ראש הממשלה י. רבין:

ראיתי את הנוסח של "המערך", ראיתי את הנוסח של "הליכוד", לא מצאתי שוני מהותי בין השניים.

השר י. גלילי:

אני מבקש מידע מהרמטכ"ל בדבר הוראות הקבע, אם יש, של צה"ל להתנהגות לעת הפרעת סדר בשטחים.

שר הבטחון ש. פרס:

אם אינני טועה, קראנו אותן בישיבת הממשלה.

שר השיכון א. עופר:

העניין הזה של השלטת סדר, בעיקר כלפי יהודים בשטחים - כל הזמן אומרים: ברגע מסוים נכנסים המשטרה והצבא. האם יש בזה סדרים קבועים? קודם טיפל בזה הצבא. עכשו אומרים: המשטרה.

ראש הממשלה י. רבין:

המטרה לא מטפלת בנושא. המטרה רק חוקרת.

שר השיכון א. עופר:

אני שואל: מתי נכנסת המטרה, ועפ"י איזה הגיון?

השר י. גלילי:

זאת היתה השאלה שלי.

ראש הממשלה י. רבין:

שר הבטחון מסר כאן: ערב יום הכיפורים נפגשנו (אולי שר המשפטים יסביר זאת) והתייעצנו איך לחקור את הנושא בצורה היעילה ביותר, ללא משוא פנים, וכדי שתהיה זו החקירה הטובה ביותר שאנחנו יכולים לבצע.

שר השיכון א. עופר:

האם נעשו סידורים, שלגבי יהודים בשטחים תיכנס המטרה? כי אני מבין, שיש קשיים לצבא להשליט סדר.

ראש הממשלה י. רבין:

לא. או שנעביר את האחריות בשטחים למטרה. את זה

אפשר לעשות.

שר התיירות מ. קול:

הפניה שלך לא להתראיין לטלויזיה היתה עד לישיבה

הזאת?

ראש הממשלה י. רבין:

נכון, עד לדיון בכנסת. אולי שר המשפטים יסביר

את הצד החקירתי.

שר המשפטים ח. צדוק:

האחריות לקיום החוק והסדר בשטחים היא על הצבא. לפי צו של הממשל בשטחים, אנשי משטרת ישראל הנתונים למרותו של הצבא, יש להם סמכויות בתוך השטחים, כולל סמכויות חקירה.

שר הפנים י. בורג:

מיניקתו של צה"ל?

שר המשפטים ח. צדוק:

כן. יש להם סמכויות חקירה, סמכויות של חייל ושוטר. ע"י עצם העובדה שאיש משטרת ישראל נמצא בתוך השטחים - ע"י כך הוא נעשה כפוף למרות הממשל הצבאי, ושנית - הוא רוכש סמכויות של חייל ושוטר. לפי הסמכות הזאת צוות חוקרים של משטרת ישראל, במרות של הממשל הצבאי, יכול לעסוק, ובמקרה זה עוסק, בחקירת אירועים מסוימים בחברון.

שר המשטרה ש. הלל:

ליתר דיוק - בחקירת התלונות והידיעות שמגיעות.

שר הסעד ז. המר:

האם נאמר במפורש שביום ראשון יהיה דיון?

ראש הממשלה י. רבין:

כן, יהיה המשך.

יש עוד חמש דקות. אני רוצה להבהיר רק דבר אחד - עד יום ראשון לא יהיה שינוי, אלא אם המצב יחייב, נוסף לדברים שאמר שר הבטחון. כלומר, מה שאמר שר הבטחון יהיה תקף עד יום ראשון, עד הדיון בממשלה.

שנית, אין לי ספק שמה שהתרחש, כפי שאמרתי קודם, השיא שלו היה בהתפרעות, בקריאת ספרי התורה, הרס תשמישי קדושה, ביום ראשון. מה שקדם לכך - כל אלו הן תופעות חמורות. אינני רואה סיבה כרגע, ביום זה, להכנס לנושאי העבר. בזה ידונו. מטרת הממשלה היא הרגעה, להביא להשלטת הסדר והחוק בקרית ארבע ובחברון.

דבר נוסף - להוציא את הנושא הדתי כנושא משלהב

ומלכה יצרים.

ודבר אחרון - גם החקירה וגם השלטת הסדר יבוצעו

באופן שווה כלפי כל הגורמים בשטח. זה להיום.

ההצעה שהגיש "הליכוד" אומרת: "חילול בית התפילה והשמדת ספרי תורה במערת המכפלה, והמצב בחברון". הגדרת הנושא של "המערך": "חילול קודשי ישראל וההתפרעויות בחברון"; וההצעה של המפד"ל: "הבטחת זכות התפילה ובטחון המתפללים במערת המכפלה" (ההצעה הכי טובה).

שר הסעד ז. המר:

התוכן יהיה אותו תוכן.

ראש הממשלה י. רבין:

אינני רואה כאן שוני מהותי, שר הבריאות, בין

הנוסחים.

(הישיבה ננעלה בשעה 16.00)